

בלק

אבות ואמהות, כי נדמה להם שהם כקטנים שאינם בני דעת נגד אבותיהם הקדושים. ומאחר שהם ענווים ושפלים, ומשימים עצמם כעפר, איך אוכל לקלסם.

מה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל. וציאר במשמרת איתמר (כאן), זהקדם מה שכתב בחובות הלבבות (שער הפרישות, פרק ד), כי החכם נהלמו בפניו ואכלו בלבו, ע"כ. והוא שנאמר (דברים ה, כו) 'שזבו לכם לאהליכם'. היינו שפעשו תשובה צאהליכם בלד, והיינו בלז ונפש פנימה. והוא שאמר הכתוב מה טבו אהליך יעקב. היינו כי צאהליך, תכניע ותקטין את עצמך בצחינת יעקב. אצל משכנתיך, דהיינו כשאתה יושב עם שכיניך, שם תראה נלה ורנה בצחינת ישראל, עכ"ד. ועל פי דרכו בקודש נראה לבאר באופן אחר. דהנה מבואר בחובות הלבבות (שער יסוד המעשה, פרק ה)², כי כשאדם עושה מעשה טוב צפרהסיא, והוא רוצה לדבוק אס כוונתו טהורה לשם שמים, או שמעורבת זה מחשבת פניה עבור שבת וכבוד בני אדם, יבדוק במחשבתו האם היה עושה מעשה זה באותו האופן גם אם היה נמצא בינו לבין עצמו, שאז ודאי כוונתו לשם שמים, אצל אם לא היה עושהו כשהוא נמצא לבדו, ודאי מעורבת זה פניה, ויניח מלעשותו עד שיזדקף לבו לשמים, עכ"ד.

ובזה מתבאר שפיר לשון הכתוב מה טבו אהליך יעקב. פירוש, כשאתה מטיב מעשיך גם זהיותך יושב צאהליך לבדך, ואין איש עמך, אז משכנתיך ישראל - מותר לך לקיים המעשים הטובים ההם גם בשעה שאתה נמצא עם שכיניך צפרהסיא, אצל זולת כן, ודאי מעורבת בהם מחשבה זרה ופניה, ועליך להניח מלעשותם עד שתזדקף לבך לשמים.

מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה' כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו. וקשה דמשמע דאמרו 'כי מראש צורים אראנו' הוא נתינת טעם על הקודם, ואין מובן מה נתינת טעם יש בזה.

ונראה זהקדם מה שכתב צערוגת הצושם (צפרשמן, ד"ה ושא) צביאור הכתוב (פסוק י) מי מנה עפר יעקב. דהנה כתיב (דברים י, י) 'לא מרוצכם מכל העמים חשק ה' צכם ויצחר צכם כי אתם המעט מכל העמים'. ופירש רש"י, לפיכך חשקתי צכם, לפי שאתם ממעטים עצמכם, ע"כ. ובלעם ראה זאת ואמר מי מנה עפר יעקב. והיינו שהם משימים עצמם כעפר, וכנוסח התפילה 'ונפשי כעפר לכל תהיה', ואם כן איך יוכל לקלסם, עכ"ד.

והנה מבואר בחובות הלבבות (שער חשבון הנפש, פרק ג, החשבון העשרים וארבעה)¹, כי המתגאה חושב שכבר השיג את שלימותו צתורה ועבודה, ואין לו מה להוסיף עוד. אצל מי שהוא שפל רוח, צותן תמיד את מה שהשיג צעבר, ומתצונן איך להוסיף ולהרצות עליו. ועל זה אמר שלמה המלך (קהלת ג, יד) 'החכם עיניו צראשו'. פירוש הוא מתצונן תמיד אל עבור וראשיתו, עכ"ד.

וברב טוב (צפרשמן, ד"ה א"י מה אקב) כתב, כי זרע ישראל קדוש, מכא יחוס אבותם הם נכנעים ושפלים ונצזים צעיניהם, עד שנדמה להם שהם כקטנים שאינם בני דעת כלל נגד אבותם אברהם יצחק ויעקב, עכ"ד.

ומעתה יבוא לנכון המשך הכתובים מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה'. והטעם לזה הוא, כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו. ופירש רש"י: 'אני מסתכל צראשיתם וצתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כלורים וגצעות הללו, על ידי אבות ואמהות', עכ"ד. וכלומר, אני מסתכל ורואה שהם תמיד מתצוננים על ראשיתם ותחילתם, צצחינת 'החכם עיניו צראשו', ועל כרחק שהם מציינים צמדת הענוה. ומדה טובה זו צאה להם 'על ידי

¹ וישוב מן הרע, עכ"ד.

(2) וזה לשונו: בשתעשה מעשה שיודעים בו בני אדם, ותרצה לעמוד על בירור כוונתך, בחן נפשך בו וכו', שתדע מנפשך, שאם היית מתייחד, ההיית עושה המעשה ההוא על הענין ההוא. ואם יתברר לך זה, מעשך שלם לאלהים הרבה ממנו, ואם יהיה פחות מזה, הניחך עד שיזדקף לבך לשמים, עכ"ד.

(1) וזה לשונו: ואל תשיאך הנאותה, שתחשוב, שהברתך לא הוסיפה על מה שהיית עליו מנעוריך, ושמה שעבר בדעתך בעת הנעורים לא יתכן להשתנות אצלך ולהיות נכרי אצל דעתך, כי זה מפיתוי היצר לך, שירשל אותך מעיין ומחקור על אמיתות הענינים. וידמה בעיניך, שאתה חכם גמור ולא תחסר מאומה ממה שאתה צריך לו וכו', ואמר (קהלת ג, יד) החכם עיניו צראשו, רצה לומר שהוא מסתכל בתחילת עניניו, ומה שעבר עליו מעניני תורתו ועולמו, ופוקד אותם, ומבין הטוב והרע מנפשו במה שעבר לו, ויוסיף לחזוק בטוב